

Messiam, alijs dicentibus, quia de Galilæa non venturus est, sed de Bethlehem domo David. Ideo qui missi fuerant vt adduceret eum, testimonium doctrinæ eius perhibuerunt, dicentes, nunquam se audiuisset talem sic bene loquentem, vt Deus videretur cum eo loqui.

Responderunt ergo Pharisei: Nunquid et vos seducti estis? Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariseis. Sed turba hæc, que non nouit legem, maledicti sunt.

† Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, † Sup. 3. a.
qui vnus erat ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat hominē, nisi prius audierit ab ipso, † et cognouerit quid faciat? Re- † Deut. 17. b. &
sponderunt, et dixerunt ei: Nunquid et tu Galilæus es? † 19. d.
† Scrutare scripturas, et videi, quia à Galilæa propheta non surgit. Et reuersi sunt unusquisque in domum suam. † Sup. 5. f.

Ipsi odio & inuidia in Christum accensi, præiudiciū turbæ & simplicibus facere volunt, non debere eos credere Christo, quod ipsi non crederent, qui peritiores in lege essent: atq; eo præiudicio Christū premunt ipsum, doctrinamque eius abijciendam censentes, quod ipsi in illum non crederent. Quod non ferens Nicodemus occultus Christi discipulus, docet ex legis præscripto conueniendum non esse Christū, nisi prius audiretur. Contra eum autē Pharisei stolido se argumento tumentur, nempe quod Galilæus esset, sicut & Christus. Non legitur iniquum in scripturis, oriturum ex Galilæa prophetam. Atqui mentiuntur illum Galilæum esse, quem ex Bethlehem antè nasciturum, & postea ibidem natum sciebāt, quanquam propter exactam in Galilæa ætatem iuxta Isaiæ vaticinium vulgò Galilæus crederetur.

CAPVT OCTAVVM.

Occurrit Christus cautelis Iudæorum liberando adu-
teram, probando doctrinæ suæ veritatem & excel-
lentiam, & seipsum veracem, illos autem men-
daces, seipsum Abraham superiorem: vu-
de commoti in illum, exiit oc-
cultè de templo.

†Leu. 20.
a.
†3. q. 8.
Qui sine
peccato.
& ca. Po-
stulatus.
2. q. 7. ca-
no. Ple-
runque.
†3. q. 8.
Qui sine
peccato.
Postulat.
De pec-
cato. dist. 6.
Qui vult.
Deu. 17. b.
†50 dist.
cap. Pon-
deret.

Iesus autem perrexit in montem Oliueti, & diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos. Adducunt autem Scribæ & Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, & stauerunt eam in medio, & dixerunt: Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio. † In lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. † Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terram. Cùm ergo perseverarent interrogantes, erexit se, & dixit eis: † Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, & iterum se inclinans, scribebat in terram. Audientes autem hæc, unus post alium exibant, incipientes à senioribus, & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans. Erigens autem se Iesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Dixit autem Iesus: † Nec ego te condemnabo: vade, & iam amplius noli peccare.

Hanc historiam de muliere adultera multi codices antiqui Græcorum non habebant, quam neque Chrysostomus in Euangelij Ioannis enarratione recenset: licet eius homil. 60. meminerit. Euthymius Græcus in collect. ex commentarijs Græcis hanc recitat. Cuius quidem nota est expositio, in qua Phariseorum malitia notatur, qui non legis studiosi, sed vt Christum constringerent, reumque transgressæ legis absoluendo mulierem, aut inhumanitatis eam condemnando arguerent. Iesus autem sic factum temperat, vt pudefactos Phariseos ab accusatione mulieris arceat: ipse verò neque absoluat, neque absentibus accusatoribus damnet. Superant tandem explicanda aliqua, quæ nonnihil à Græco differre videntur. Interpres habet: deprehensa est in adulterio, Græcè est, ἔπαυσε φάρσα μοιχευμένη, id est, in ipso facinore adulterans deprehensa est, ita vt tergiuersari non possit. Quod verò aiunt: in lege Moyses mādauit huiusmodi lapidare: Leuit. 20. habetur, & Deuter. 22. vbi tamen de mortis genere, lapidatione scilicet, nihil habetur. Quòd autem semel atque iterum inclinatus Iesus in terra scripsisse

psisse dicitur: quanquam quid scripserit ignoratur, nisi quia aliqui dicunt ipsum scripsisse: Terra terram accusat: tamen vero simile est occulta Phariseorum scripsisse flagitia. Vnde illi pudefacti abierunt, relicta muliere sola, vnus post alterum. Hoc autem loco, scilicet audientes autem, &c. Græca Aldi planè ita habent, vt interpres noster vertit: alij codices paulo secus habent. Nam post audientes, addunt: καὶ ὑπὸ δυνάμει αὐτοῦ, id est, redarguti à conscientia. Et post hunc locum, incipiètes à presbyteris & senioribus, addunt: τῶν ἱερέων, id est, vsque ad nouissimos. Vbi verò interpres habet: erigens autem se Iesus, Græci addunt, καὶ μὴ εἶπε θεοσόμους, ἀλλ' ἦν τῆς γυναικὸς, id est, & neminem intuitus, præter mulierem.

Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: † Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Respondit Iesus, & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, & quo vado. Vos autem nescitis unde venio, aut quo vado.

† Inf. 9. a.
& 13. g.
i. Ioã. i. b.

Græci articulum addunt τὸ φῶς, id est, lux illa vera, de qua Ioan. i. dixit: Erat lux vera, illa scilicet, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hoc autem ait, vt in ignorantia ac peccati tenebris iacentes ad se, veram lucē sequendum excitet. Ob id autem increpantibus Phariseis, non esse illi fidem adhibendam, quia de se testimonium ferret, ait: Et si testimonium perhibeo ego de meipso, verum est testimonium meum. quasi dicat: Nolo ego vos premere meo vnus testimonio, qui & patrem de me testantem, & scripturas etiam ipsas, & opera habeo quæ facio: quanquam si meo testimonio vrgere vos vellem, verum est testimonium meum. Probat autem hinc verum esse: quia scio unde venio, & quo vado, id est, scio me à deo patre verū Deū exiisse, & rursus vt Deum ac verum hominem ad eū redire. Deus autem falli non potest, nec metiri. Sed quomodo inquires stare potest, quod nunc ait, cum eo quod 3. ca. dixit: Si ego testimonium fero de meipso, testimo-

nium meum non est verum? Dicendum quòd 5. cap. Io-
quitur vt homo purus: hominis autem puri testimoniū
de se recipi non solet: hic autem loquitur vt homo ac
Deus, ideo subdit: quia scio vnde veni.

Vos secundum carnem iudicatis.

Hoc est, vt inquit Chrysostomus: Ego cūm sim Deus,
non nisi verè iudicare de me possum: vos autem qui car-
nales estis, secundum carnem, id est, secundum carnalem
apparentiam, & externam faciem iudicatis, hominem
me purum arbitrate: atque ideo meum de meipso tes-
timonium reiicientes.

*Ego non iudico quenquam: & si ego iudico, iudicium meum
verū est, quia solus non sum, sed ego, & qui misit me pater.
Et in lege vestra scriptum est: Quia duorum hominum
testimonium verum est. † Ego sum qui testimonium per-
hibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit
me pater. Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus?*

† Deu. 17.

b. & 19. b.

† Mat. 18.

b.

2. Cor.

13. a.

Heb. 10. c.

2. q. 4. c. 1.

† Dist. ca.

In omni.

Hoc interpretatur Chrysostomus, quasi dixissent Iu-
dæi: si nos non rectè iudicamus, cur nos non punis? cur
non dānas? Quibus respondet Christus: Ego non iudi-
co quenquā, id est, non ad hoc veni primo aduentu meo
in mundum, vt iudicem mundum, sed saluem: quanquā
si iudicarem, verum esset iudicium meum, quia non so-
lus ego, sed qui misit me pater, mecum iudicat, quem ne-
gare non potestis infallibilem iudicem. Sicut meum de
me testimonium verum est, quia non solus ego testimo-
nium de me fero, sed pater qui misit me: quia si ita in le-
ge vestra scriptum est: duorum hominum testimonium
verum est: multo magis duorum, qui omnibus homini-
bus superiores sunt.

† Matth.

11. d.

Luc. 10. d.

† Sup. 7. g.

*Respondit Iesus: † Neque me scitis, neque patrem meum.
Si me sciretis, forsitan & patrem meum sciretis. Hæc ver-
ba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo. † Et
nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.*

Videntur hæc contradicere ei quod dixit 7. cap. Et
me scitis, & vnde sim scitis. Euthymius ex Græcis inter-
pretatur, nescitis, id est, nescire simulatis. Nā in veritate
inquit,

inquit, nōstis. Chrysoſtomus interpretatur noſſe Chriſtum & patrem, eſt approbare & honorare. Neque nōiſtis inquit, vt oportet agnoſcere: quia ſi cognōſceretis & honoraretis, etiam me cognōſceretis. Nunc autē quia me neſcitis, neque honoratis, illum quoque neſcitis, neque honoratis. Præcedentem verò locum: Vbi eſt pater tuus? quidam inquit Chryſoſtomus, ad iniuriam & probrum dici putant à Iudæis, qui ei exprobrarant, quaſi ex fornicatione natus eſſet. Alij, quòd Ioseph vilem eſſe putabant & abiectum. Ideoq; dicebant: Vbi eſt ille pater tuus, quaſi dicerent: Obscurus eſt & ignobilis, qui tantopere eum iactas: diſſimulabant enim intelligi à Chriſto, Deum patrem eſſe ſuum.

Dixit ergo iterum eis Ieſus: Ego vado, & queretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quo ego vado, vos non poteſtis venire. Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit: Quo ego vado, vos non poteſtis venire? Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis veſtris. Si enim non crederitis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.

Vado, his locis, quo ſæpius vitur **CHRISTVS**, ſignificat ſpontaneam eius abitionem in mortem, quaſi dicat: ne putetis quòd ego pro mundo moriturus ſum, veſtrum tantùm eſſe opus, ego enim ſponte in mortem vado, non vos me ducitis: & quia nunc me abijcitis, futurum eſt vt abſentem quæraſis, nec interim inueniatis, id eſt, in obſtinato veſtro in me meoſque odio (nec enim deſerunt poſt **CHRISTI** mortem eum perſequi in membris ſuis) aut in infidelitate veſtra. Poteſt etiam intelligi pro, ego vado, ego vado ad patrem per mortem & aſcenſionem: cumq; abiero, voſque futura mala premere cœperint, quæretis me auxiliatorem. Alij interpretantur: quæretis me, ad mortem perſequendo me in meis membris. Quo autem ego vado, id eſt, ad patris gloriam, quo per mortem & aſcenſionem propero, venire non poteſtis. Quod **CHRISTI** verbum non intelligentes Iudæi, arbitrati ſunt per hæc verba, quo ego vado, eum locutum

cutum esse de interfectione sui. Quibus respondit Christus: Vos de deorsum estis, ego de supernis. quasi dicat: nihil mirum si intelligere non potestis quod dixi vobis: quo ego vado. Nam ego qui de supernis sum, id est, exiui à patre, & de cælo descendi, nõ nisi cælestia possum loqui, & sublimia: vos autem qui de deorsum estis, hoc est, carnales, animales, mundani, non nisi infima & carnalia loqui potestis. Quod autem prædixit: moriemini in peccatis vestris: ne ad desperationem eos adducat, ostendit penes vnos illos esse causam mortis. Si enim nõ credideritis quia ego sum, Messias scilicet vester & saluator, in peccato vestro, seu in peccatis vestris, vt Græca habent, moriemini, scilicet in infidelitate & obstinatione.

Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eni Iesus: Principium, qui & loquor vobis.

Diuus August. scilicet & Ambrosius interpretantur: Ego sum rerum omnium principium: nempe in quo Deus omnia fecit, vt scribitur Gene. 1. In principio creauit Deus cælum & terram. Nã sicut pater principium rerum omnium dicitur, tanquam causa & origo, sic & filius, quod per eum omnia pater fecerit. Tamen Græca secus habent, ita nempe, τὴν ἀρχὴν, ὅτι καὶ λαλῶμιεν: vbi τὴν ἀρχὴν, pro κατὰ τὴν ἀρχὴν, id est, principio, siue à principio sumitur: & tunc ordinanda est lectio, interrogantibus Iudæis Christum: Tu quis es? Sum id quod à principio vobis loquor, ac toties inculco ac repeto, nempe panis vitæ, panis viuus, qui de cælo descendi, lux mundi, de quibus & similibus suprâ 6. & 7. locutus est capitulis.

† Ro. 3. 1. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, sed qui me misit, verax est, & ego que audiui ab eo, hæc loquor in mundo. † Et non cognouerunt, quia patrem eius dicebat Deum.

Græcâ, πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλῆν καὶ κρίναν, id est, multa de vobis possem dicere, ac in multis vos accusare, siue iudicare, damnare (nam vtrunq; κρίνω significat) quippe qui sum is, cui pater omne iudicium dedit: sed qui misit me pater, verax est & iustus, ei vos ego relinquo iudicandos, illi doctrinam meam, quam vos rejicitis,

tis, explorandam relinquo: quippe quia ego loquor quæ ab eo audiui. Et non cognouerunt inquit, quia patrem suum dicebat Deum: Græci non addunt Deum, quamquam Græci de eo intelligant. Est itaque sensus: Non cognouerunt, cum diceret: qui misit me: quod de patre eis loqueretur.

Dixit eis Iesus: † Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à me ipso facio nihil, sed sicut docuit me pater, hæc loquor: & qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum, quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper. Hæc illo loquente, nulli crediderunt in eum. † Sup. 3. e. Infr. 12. e. 1. Ioan. 7. c.

Cum exaltaueritis, id est, morte crucis affeceritis: tunc enim ad literam exaltatus est in aëre, & verè etiam exaltatus, id est, in summum dignitatis gradum assumptus est, sicut testatur Paulus ad Hebr. 2. Eum autem qui modico, quam angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatū. Ignominiosissima enim morte, qua deiectum in Christum, eiusq; nomen extinctum in Iudæi putabant, ea maxime exaltatum reddiderunt, non sua, sed patris gratia, testante Paul. Phil. 2. Humilitauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum. Cum ergo inquit Christus, filium hominis, me scilicet vilem & abiectum vestra quidem opinione oppræsseritis & extinxeritis, re autem vera, sed præter opinionem vestram exaltaueritis, tunc cognoscetis quia ego sum. Quidam interpretantur, quia ego sum Dei filius, panis vitæ, lux mundi, & similia. At cum textus nihil horum habeat, & vnicuiq; supplere liceat pro suo arbitratu, mihi simplicius sumendum videtur: Ego sum verus Deus, quasi dicat: cognoscetis me, quem contemptui habuistis, verum Deum esse. Vt autè sic interpretetur, adducor, eo quod ad vnum Deum spectat dicere: Ego sum. Et interroganti Moyse Deum quod esset nomen eius, respondit Dominus: † Ego sum qui sum. Et: Sic dices filijs Israël. Qui est, misit me ad vos. Cum ergo exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quod ego sum, id est, agnoscetis me verum Deum, Deiq; filium. Sic enim scribit Mathæus: Centurio, & qui

• Exo. 3. d

CAP. VIII. EVANGELIUM

qui cum eo erant, viso terræ motu, & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè filius Dei erat iste. Post exaltationem quoque Christi, id est, eius mortem & resurrectionem (vtrunq; enim eius exaltatio est, vt testatur Paulus Rom. 1.) declaratus est filius Dei, ex eo quòd à mortuis resurrexit. Quod si tunc cognituri sint quòd Christus verè Deus Deiq; filius erat, cognituri sunt etiam, quòd à seipso solo nihil, sed omnia ex patris præscripto & voluntate faceret.

† De pce- Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei, Iudæos: † Si
ni. dist. 4. vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, et
Si ex bo- cognoscetis veritatem, veritas liberabit vos. Responderunt
no. ei: Semen Abraham sumus, et nemini seruiuimus vnquam:
quomodo tu dicis, liberi eritis? Respondit eis Iesus: Amen

† Ro. 6. c. amen dico vobis, quia omnis † qui facit peccatum, seruus
2. Pet. 2. d. est peccati.

2. q. 7. ca.
Secuti
sunt.

Quia vt paulo antè dixit: multi in eum crediderant: sed quia multi erant, qui cùm ad tempus credidissent, verbis eius offensi, quia animales erant, nec ea capere poterant, abibant retrorsum, vt suprà cap. 6. dictum est: docet non satis esse fidem, nisi in ea perseuerauerint. Quòd si perseuerarint, veros fore eius discipulos, & veritatem agnituros, quæ ipsos ab omni errore peccati & ignorantie protinus liberos reddat. Et veritas inquit, liberabit vos. Quod verbum Iudæi carnaliter intelligentes, de seruitute corporali & legali respondent: Nemini seruiuimus vnquam: Semen Abraham sumus, quasi dicat: Semini Abraham regnum promissum est perpetuò duraturum: quomodo ergo nos seruos appellas, cùm dicis nos per veritatem in libertatem asserendos? Christus docet aliam esse seruitutis rationem, quæ sit per peccatù: quia qui facit peccatum, seruus est peccati. Cui enim teste Paulo, † nos exhibemus seruos ad obediendum, eius serui sumus, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam.

† Ro. 6. c.

Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum. Si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Scio quia filij Abraham estis, sed queritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi,
apud

apud patrem loquor, & vos que vidistis, apud patrem verum facitis. Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est.

Cum prædixissent Iudæi se semen Abraham, id est, de domo ac familia & genere Abraham, atque ideo minime seruos, Christus autem docuisset alia ratione eos esse seruos, scilicet seruos peccati, subdit Christus: Seruus autem non manet in domo in æternum, quasi dicat: cum Paulo. Neque omnes qui semen sunt Abraham, omnes filij, sed serui multi, quia peccato seruiunt. Seruus autem non est perpetuo de domo & familia, sed eijcitur, quoties Domino placet. Itaque quanquam vos genus & semen Abraham iactatis, si serui peccati esse perseueratis, eijciet vos è cœlesti familia verus Abraham, à qua verus filius eijci non potest, quia manet in æternum. Illi ergo fidem habetote, vt vos à seruitute peccati in libertatem asserat iustitiæ. Nam si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Scio equidem quòd Abraham filij estis, at carne tantum, non spiritu, fideique eius imitatione: quia innoxium me, quem tantopere Abraham videre optauit, interficere quæritis: quia sermo meus non capit in vobis, Græcè, οὐ χωρῆ, quod significat capere, percipere, procedere, & progredi, quomodo fortasse sumi potest: sermo meus οὐ χωρῆ, id est, non procedit, neque progreditur in vobis, hoc est, non proficit. Sed vereor ne non id significet τὸ χωρῆν: quapropter aut arbitror Ioannem scripssisse χωρῆται, aut τὸ χωρῆ absolute positum, pro χωρῆται, quomodo nonnulla actiua absolute ponuntur pro passiuis, vt καταερέφω, quod significat finem alicui rei dare aut facere: similiter aliquando desinere. De quo vide commenta. Budæi. pag. 609. Certè Theophylactus passiuè interpretatur, inquit enim: εἴτα ἵνα μὴ ἔχωσι λέγει, ὅτι διακίως εἰς (ὡς) μὲν ἀποκτεῖναι, τῆσδε τὴν αἰτίαν. οὐ γὰρ διὰ τοῦ φροῦ, ἀλλὰ, λυοῦντι κατὰ ἐμῆ, εἰ μὴ διὰ τὸ τὸν λόγον τὸν ἐμὸν ὑψιλότερον εἶναι τῆς ὑμῶν διανοίας, καὶ μὴ χωρητὸν ὑμῶν, id est, Deinde ne dicere possent, iure te interficere volumus, causam addit: Non alia ratione inquit, aduersum me rabie agimini, nisi quia sermo meus vestro intellectu ac cogitatione sublimior est ac superior, neq;

à vo-

Ro. 9. b

à vobis capi potest. Ne verò diceret: sermonem tuum capere non possumus, quippe qui à Deo non est: asserit ea se tantum loqui, quæ apud patrem suum Deum viderit, sicut & ille qui habet patrem suum diabolum, quæ diaboli sunt loquitur.

† De peccat. dist. 1. Resuscitatus. Dicit eis Iesus: † Si filij Abraham estis, opera Abraham facite. Nunc autem queritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo. Hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaq; ei: Nos ex fornicatione non sumus nati. Vnum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi & veni: neque enim à me ipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

De duobus eos conuincit: primum, quod patrem suum iactarent Abraham: deinde, quod Deum, & neutrius veros ac spirituales illos filios esse, quod contraria Deo & Abraham faciant. Primum, quod non Abraham, quod eius opera non faciant, quæ secundum Chrysostomum sunt fides, obedientia, mansuetudo. Opera verò eorum infidelitas, impietas, & crudelitas. Secundò, quod non filij Dei: nam si Deus pater vester esset, quem etiam patrem meum semper dixi, & iterum dico, diligeretis me tanquam fratrem vestrum. At contra vos semper odistis Dei filium, & innoxium ad mortem petitis: & quia me odio prosequimini, & sermonem meum non agnoscitis, quia ipsum non auditis.

† 1. Ioan. 3. b

† De peccat. dist. 1. capite. Resuscitatus.

† De hæreti. cap. Cùm ex iniuncto.

† 1. Ioan.

4. a.

† Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. † Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur: quia mendax est, & pater eius. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi. † Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? † Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

Ab imitatione diaboli filios illos ostendit: quia sicut ille per peccatum toti orbi mortem iniecit spiritualem, tanto

tanto homicida verior, quanto verior est mors animæ, quam corporis: & sicut ille veritatem auerfatur, ita & ipsi vera dicenti credere nolunt, amantque mendacium more diaboli, qui mendax est, & pater eius. Vbi τὸ eius non refertur ad diabolum, qui patrem non habet, sed ad τὸ Ἰησοῦς, quod paulo antè præcessit, eius, scilicet mendacij. Dicitur autem mendacij pater, id est, inuentor & author ipsius, quod Euæ persuasit.

Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, † & demonium habes? † Sup. 4. c
Respondit Iesus: Ego demonium non habeo, sed honorifico patrem meum, & vos inhonorastis me. Ego non quero gloriam meam, est qui querat, & iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non vi debet in æternum. Nunc cognouimus quia demonium habes. Abraham mortuus est, & propheta, & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum.

Tam odiosi erant etiam præ alijs gentibus Samaritani Iudæis, vt Samaritani nomen in contumeliæ vocabulum veterant. Christus verò, quod reuera odiosum illi non erat, ignominiosum non ducit, neque ad illam iniuriam respondet, alioqui reuera Samaritanus, iuxta verbi interpretationem, id est, custos hominum, & seruator erat. Ad aliam verò iniuriam respondit, se dæmonium non habere, sed patrem honorare, neque suam, sed patris gloriam querere.

Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est, & propheta mortui sunt? Quem te ipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus noster est, & non cognouistis eum: † ego autem noui eum. † Sup. 7. d
Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.

Quia dixerat Christus futurum, vt qui sermonem eius seruarent, in æternum mortem non viderent, obijciunt illi Abraham mortuum, quasi se eo superiorem

vellet facere. Sed malè argumentabantur, neque enim Christus dixit: non gustabit mortem: sed, non gustabit in æternum. Neque enim Abraham mortem gustavit in æternum, sed ad sinû patrum anima eius deducta, & inde ad gloriam, ad vitam autem postremò immortalem corpore & anima fuscitandus.

Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum, vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum. Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti.

Græci exponunt diem pro die passionis Christi, què vidit præfiguratum & adumbratum in die quo filium suum Isaac obtulit in holocaustum. Didicit enim inquit, quòd sicut ipse non peperit filio suo dilecto propter Deum, ita neque Deus parciturus esset dilecto filio suo propter hominem. Alij dicunt, quòd hic dies pro toto tempore aduentus Christi sumitur, quem Abraham viderit in spiritu, dum in femine Christo benedicendas omnes gentes vidit & credidit. Alij intelligunt diem æternitatis & diuinitatis Christi, quem viderit, intelligens ab æterno ipsum esse Deum, Dei que filium.

Dixit eis Iesus: Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. † Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.

Non ait, inquit Chrysostomus, eram, sed sum, eiusmodi verbum Deo conuenit, eo quòd perpetuus sit atque sempiternus. Quibus auditis sustulerunt lapides vt eum tanquam blasphemum lapidarent. Ipse autem non vt timidus, sed quia nondum venerat hora eius sese abscondit, & vt dicit August. quia veritas fugit superbos & mendaces, & abscondit se illis: humiles autem sequitur, & manifestat se illis.

CAPVT NONVM.

Cæci nati à Christo illuminati miraculum Iudæi calumniantur, quòd cæcus cum parentibus tuetur, & ideo extra synagogam eiecitur, sed à Christo edocendus suscipitur.

Et